

АЛИС МАНРО

ПОЛА ГРЕЈПФУРТА

Роуз је положила пријемни испит, сваки дан прелазила преко моста, ишла у средњу школу.

Четири висока чиста прозора у учионици. Нове флуоресцентне светилке на плафону. Имали су часове из здравственог васпитања, био је то нови предмет. Дечаци и девојке заједно у учионици, све до после Божића, када ће почети часови из домаћинства. Наставница беше млада и пуна оптимизма, у елегантном црвеном костиму који се ширио у пределу кукова. Шетала би горе-доле, горе-доле између редова клупа, и требало је да свако каже шта је доручковао, да се види да ли је то било у складу са Канадским правилима о исхрани.

Разлике су ускоро постале очигледне између ученика из града и оних са села.

„Пржене кромпире.”

„Хлеб и кукурузни сируп.”

„Чај и пориџ.”

„Чај и хлеб.”

„Чај и јаје на око и ролнице са шунком.”

„Питу са грожђицама.”

Било је смеха, на шта је наставница мрштила лице, без успеха. Прилазила је градској страни учионице. У њој је, сасвим добровољно, владала груба подела међу ученицима. На овој страни, ученици су тврдили да доручкују тост и мармеладу, сланину и јаја, кукурузне пахуљице, па чак и вафл преливен сирупом. И сок од поморанџе, рекао би понеко.

Роуз се завукла у позадину градског реда клупа. Она беше једини представник Западног Ханретија. Страшно је желела да се сврста

међу ученике из града, упркос свом пореклу, међу оне уображене познаваоце што једу вафл и пију кафу са столића за доручак.

„Пола грејпфрута”, храбро је рекла. Никоме другом то није пало на памет.

Заправо, Фло би сервирала грејпфрут за доручак исто као и шампањац. Нису га чак ни држали у продавници. Нису имали много свежег воћа. Неколико банаана са смеђим пегицама, нешто јабука које нису много обећавале. Као и многи људи са села, Фло је веровала да стомаку не прија храна која није добро скувана. Они су обично доручковали чај и ориз. А лети пиринчане пахуљице. Јутро када би први пут сипали у чиније пиринчане пахуљице – лаке као перце – беше празник, знак охрабрења, као и први дан када би изашли напоље без гумених чизама, или када би се врата могла оставити отворена, током предивног периода између мрза и најезде мува.

Роуз беше задовољна што се сетила грејпфрута и начином на који је то рекла, храбрим, а ипак природним гласом. Њој се дешавало да јој глас у школи утањи, а срце се претвори у пулсирајућу лопту и одскочи под грло, док јој зној натапа блузу под пазухом, упркос дезодорансу. Живци су јој били као струне.

Неколико дана потом, враћала се кући преко моста када је чула како је неко зове. Не по имену, али је знала да је упућено њој, па је утишала корак по даскама и послушљивала. Чинило се да гласови допиру испод ње, иако кроз пукотине није видела ништа друго до реку како брзо протиче. Мора да се неко сакрио поред пилона. Гласови беху чежњиви, толико пажљиво замаскирани да није знала дозива ли је неки дечак или девојчица.

„По-ловино-грејпфрута!”

Још годинама касније, понекад би чула да јој тако довикују, с времена на време, из неке алеје или мрачног прозора. Ни са чим не би показала да је то чула, али би ускоро морала да додирне лице, обрише зној над горњом усном. Зној изазван претенциозношћу.

Могло је бити и горе. Срамота је била нешто најлакше са чиме би се сусрела. Живот у средњој школи беше ризичан, сви су били под јасним оштрим светлом и ништа се никада није заборављало. Роуз је могла бити једна од девојака којој је испао уложак. Иако је вероватно то била нека од сеоских девојака, која је уложак ставила у џеп или у свеску, за касније. Могла је то урадити било која девојка која је подаље становала. И сама Роуз га је носила од куће. У женском тоалету је постојао аутомат са улошцима, али је увек био празан, само би гутао новчиће, а ништа није давао заузврат. Чувени је био договор две сеоске девојке да пронађу домара током одмора за ручак и замоле га да га напуни. Узалуд.

„Којој од вас две треба?“, питао их је. Побегле су. Рекле су да се у његовој просторији, испод степеништа, налази стари мусави кауч и костур мачке. Клеле су се да су то виделе својим очима.

Мора да је тај уложак најпре испао на под, можда у гардероби, па га је неко подигао и некако прокријумчарио у витрину са трофејима у холу школе. Тако је привукао пажњу јавности. Изгубио је свежину од савијања и ношења у џепу, беше помало излизан, па се могло замислити како се грејао на температури тела. Велики скандал. Ујутру, на састанку у зборници, директор школе је споменуо одвратни предмет. Заклео се да ће открити и раскринкати, ишибати и избацити кривца који га је ставио свима пред очи. Све девојке су порицале да знају било шта о томе. Множиле су се теорије. Роуз се плашила да би она могла бити водећи кандидат за власника, па је осетила огромно олакшање када је одговорност бачена на крупну мрзовољну девојку са села по имену Мјуриел Мејсон, која је у школу долазила у хаљинама од грубе вискозе и осећала се на зној.

„Мјуријел, јеси л’ понела ћилим?“, говорили су јој сада момци, добацивали за њом.

„Да сам ја на месту Мјуриел Мејсон, убила бих се“, чула је Роуз једну старију девојку како говори другој на степеништу. „Ја бих се убила.“ Гласом пуним нестрпљења, а не сажалења.

Сваки дан, када би се Роуз вратила из школе, исприповедала би све Фло. Фло је уживала у епизоди са улошком, распитивала се шта је потом било. Никада јој није причала о пола грејпфрута. Роуз јој никада не би препричала догађај у којем она не би била посматрач који све прати са висине. У замке су упадали други, сложиле би се Роуз и Фло. На Роуз се видела изванредна промена – чим би напустила сцену и прешла преко моста, претварала се у хроничара збивања. Није више била нервозна. Говорила је громким, скептичним гласом, њихала би се и недвосмислено шепурила у црвеној или жутој карираној сукњи.

Фло и Роуз су замениле улоге. Сада је Роуз била та која доноси вести у кућу, а Фло је памтила имена јунака и ишчекивала наставак приче.

Хорс Николсон, Дел Фербриц, Рант Честертон. Флоренс Доди, Ширли Пикеринг, Руби Карудерс. Сваки дан је Фло чекала вести о њима. Називала их је шалјивцијама.

„И, шта су оне твоје шалјивције данас радиле?“

Седеле би у кухињи, поред широм отворених врата од продавнице, у случају да нека муштерија уђе, и близу врата од степеништа, ако отац буде нешто довикнуо. Он је лежао горе у кревету. Фло би направила кафу или би рекла Роуз да извади две кока-коле из фрижидера.

Овакве је приче Роуз доносила кући:

Руби Карудерс је била од оних лаких девојака, црвенокоса, упадљиво разрока. (Једна од великих разлика између прошлог и данашњег времена беше та што се по селима, и градићима као што је Западни Хенрети, разроконост није лечила, као ни зуби који неправилно стоје у вилици). Руби Карудерс је спремала у кући Брајантових, власника гвожђаре, а заузврат је ноћивала унутра када би они негде отпутовали – што се често дешавало – на коњске трке или мечеве хокеја или на Флориду. Када је једном тамо била сама, тројица момака дођоше да је посете. Дел Фербриц, Хорс Николсон и Рант Честертон.

„Да виде шта ће добити”, упала би у реч Фло. Погледала је у плафон и рекла Роуз да утиша глас. Њен отац не трпи овакве приче.

Дел Фербриц беше згодан и уображен момак, не баш много паметан. Рекао је да ће ући у кућу и очас посла убедити Руби, и то да она буде са свом тројицом. Није знао да се Хорс Николсон већ договорио са Руби да се нађу испод веранде.

„Вероватно је пуно паукова”, рекла је Фло. „Ваљда им није сметало.”

Док је Дел тумарао по мрачној кући и тражио Рут, она је већ била испод веранде са Хорсом, а Рант – упућен у читав план – седео је на веранди и држао стражу, и без имало сумње ослушкивао ударање и дахтање.

На крају се појавио Хорс и рекао како улази у кућу да нађе Дела, не да би му све објаснио већ да види да ли је шала упалила, што беше најважнији део догађаја, барем што се тицало Хорса. Зато је Дела како једе пуслице у остави. Хорсу је рекао како Руби Карудерс не би дотакао ни штапом, како сваког дана може наћи бољу, и да одлази кићи.

У међувремену, Рант се завукао испод веранде и наставио са Руби.

„Исусе и Маријо!”

Онда из куће изађе Хорс, па су га Рант и Руби могли чути док је ходао изнад њих, по веранди. Ко је то, упита Руби. О, па то је Хорс Николсон, одговори Рант. Па ко си онда ти, рече Руби.

Исусе и Маријо!

Роуз се није потрудила да јој исприповеда остатак приче. А прича се наставља тако што је Руби, зловољна, села на степенице, сва у прљавштини по одећи и коси, коју је покупила испод веранде, одбијајући понуђене цигарете и мафине (прилично згњечене) које је Рант здипио из продавнице у којој је радио после школе. Задиркивали су је, питали су је шта јој је, и она је коначно проговорила: „Мислим да имам права да знам с киме то радим.”

„Добиће она шта заслужије”, рекла је Фло филозофски. И други људи су тако размишљали. Претворило се у моду, ако случајно дотакнеш неку Рубину ствар, посебно шортс за час физичког или патике, да одмах одеш и опереш руке, да не би ризиковао да добијеш неку венеричну болест.

На спрату изнад њих, Роузин отац је добио напад кашља. Напади су постајали безнадежни, али су се навикле на њих. Фло је устала и пришла подножју степеништа. Ослушкивала је, све док кашаљ није уминуо.

„Онај лек му нимало не помаже”, рекла је. „Онај доктор није умео лепо да му постави фластер.” Што је време одмицало, Фло је за све невоље Роузиног оца кривила лек и лекаре.

„Ако се икада тако спетљаш с неким момком, убићу те”, рекла је Фло. „Заиста ти кажем.”

Роуз порумене од беса. Рекла је да би радије умрла.

„Надам се да тако стварно мислиш”, рече Роуз.

Овакве је приче Фло приповедала Роуз:

Када јој је умрла мајка, Фло је имала дванаест година и отац ју је дао у хранитељску породицу. На имању имућних фармера, код којих је требало да ради и станује, и који су је слали у школу. Али јој најчешће нису дозвољавали да оде. Код куће је било превише посла. Били су то строги људи.

„Ако си брала јабуке и ако је на дрвету остала само једна, морала си да се вратиш и још једном пребереш свако дрво у воћњаку. Исто као и када би доносили камење са њиве. Остане ли само један, морала си да се вратиш и поново предгледаш цело поље.”

Супруга фармера беше бискупова сестра. Увек је водила рачуна о својој кожи, мазала ју је кремом хајднс, на бази меда и бадема. Свима се обраћала с висине, била је саркастична и веровала да се удала испод својих могућности.

„Али је добро изгледала”, рекла је Фло, „и поклонила ми је пар дугих сатенских рукавица, светлосмеђе – окер – боје. Биле су предивне. Нисам хтела да их изгубим, али се то ипак десило.”

Фло је морала да однесе ручак мушкарцима у удаљеној њиви. Супруг је развезао смотуљак и упитао: „Зашто нема пите за ручак?”

„Ако вам се једе пита, умесите је сами”, рекла је Фло, тачно тим речима и тоном газдарице док су паковале ручак. Нико се није изненадио што је умела тако добро да имитира ту жену; стално је то радила, чак је и вежбала пред огледалом. Изненађење беше што јој се то излетело пред свим тим људима.

Супруг беше запањен, али је препознао имитацију своје супруге. Отерао је Фло у кућу и тражио од жене да му објасни да ли

је то стварно рекла. Он беше крупан човек и веома мрзовољан. Не, није тачно, одговорила је бискупова сестра, та лажљива девојчурка само прави проблеме. Уносила му се у лице док је то говорила, а када је остала сама са Фло, тако ју је ударила да се она затетурала преко собе и пала на креденац. Пукла јој је кожа на лобањи. Рана је зарасла после неког времена, није ишла на ушивање (бискупова сестра није звала доктора, није хтела да се о томе прича), а Фло је испод косе и даље носила ожиљак.

После тога се никада није вратила у школу.

Није напунила ни четрнаест година када је побегла од куће. Слагала је за своје године, па се запослила у фабрици рукавица, у Ханретију. Али бискупова сестра ју је пронашла и повремено би долазила да је види. Опростили смо ти, Фло. Побегла си, оставила си нас, али ми и даље спомињемо нашу Фло, нашу другарицу. Кад год хоћеш, наврати код нас на један дан, добродошла си. Зар не би волела да проведеш дан на селу? Фабрика рукавица није баш здрава средина, посебно не за младу особу. Треба ти чистог ваздуха. Зашто не дођеш да нас посетиш? Зашто не би данас дошла?

И сваки пут када би Фло прихватила позив, испоставило би се да баш у том тренутку праве компот или цеде парадајз, или се мењају тапете, или је у току велико пролећно спремање, или су дошли са машинама да раде вршидбу жита. Сеоски пејзаж би видела једино када би воду из судопере плуснула преко тарабе. Није могла да разуме зашто је уопште отишла или зашто је остала. Беше то далек пут, отићи тамо и вратити се у град. А били су тако безнадежно лоша екипа. Бискупова сестра је стављала компот у прљаве тегле. Када би се изнеле из подрума, у њима се већ расцветала буђ, а по дну би падали угрушци од распалог, трулог воћа. Како да јој не буде жао таквих људи?

Док је бискупова сестра лежала у болници на самрти, десило се да је у исто време морала да залегне и Фло. Имала је операцију камена у жучној кеси, које се Роуз није сећала. Бискупова сестра је чула да је и Фло у болници, и пожелела је да је види. Тако је Фло дозволила да је одгурају у инвалидским колицима низ ходник и чим је угледала жену у болесничкој постељи – некада високу, сјајне коже, а сада кошчату и пегаву, ошамућену од лекова, с карциномом – по први пут у животу је прокрварила на нос, први и последњи пут. Црвена крв је прскала из ње, рекла је, као из туша.

Притрчале су сестре из ходника да јој помогну. Чинило се да крварење ништа није могло зауставити. Када је подигла главу, попрскала је кревет болесне жене, а када би се погнула, крв је у поточима текла по поду. На крају су морали да јој ставе леда. Никада се није опростила од жене у кревету.

„Никада се нисам опростила од ње.”

„Јеси ли то желела?”

„Па, јесам”, рече Фло. „Да знаш да јесам.”

Роуз би сваке вечери доносила нарамак књига. Уџбенике из латинског, математике, античке и средњовековне историје, француског, географије. Млетачког трговца, Причу о два града, Краће песме Едмунда Спенсера, Макбета. Према њима је Фло показивала мржњу, као и према свим књигама. Та нетрпељивост је постајала већа са тежином и величином књиге, мрачним или суморним деизеном корица, дужином и тежином речи из наслова. Посебно су је разјариле Краће песме, јер је отворила књигу и нашла песму од пет страница.

Профрфљала би наслов књиге. Роуз је веровала да га намерно неправилно изговара. Ода је постајала мода, док је Улис имао дуго ш, као да је јунак био пијан.

Роузин отац је морао да силази са спрата и иде у купатило. Држао се за рукохват и силазио полако, али без стајања. Носио је смеђи вунени бадемантил, свезан гиртном која се распадала у ресице. Роуз је избегавала да га погледа у лице. Не због промена које је изазвала болест него због лошег мишљења о њој које би могла прочитати на њему. Због њега је доносила књиге, без сумње, да се покаже пред њим. Он би заиста и погледао у њих, није могао да прође поред било које књиге, а да је не узме у руке и не прочита наслов. Али сада, све што је рекао, било је: „Пази да не постанеш превише паметна.”

Роуз је веровала да је то рекао како би задовољио Фло, ако она случајно слуша. У то време је била у продавници. Али је Роуз замишљала да би он то свеједно рекао где год да се Фло налазила, јер је она могла то да чује. Једва је чекао да удовољи Фло, унапред је замишљао како би она могла било шта да прокоментарише. Чинило се да је донео одлуку. Сигурност је изједначио са Фло.

Роуз му на то никада ништа не би рекла. Кад би проговорио, она би аутоматски погнула главу, стиснула усне, направила гримасу која је одавала тајанственост, али не и непоштовање. Била је опрезна. Али њему нису биле скривене Роузина потреба за разметањем, велике наде, китњасте амбиције. Све су му биле познате и Роуз беше постиђена, када би се само нашла у истој соби с њим. Осећала је да га срамоти, да га на неки начин срамоти још откако се родила, и да ће га темељно осрамотити и у будућности. Али није се кајала. Познавала је властиту тврдоглавост; није намеравала да се мења.

Фло беше оличење његове представе о жени. Розу је то знала, он би и сâм често то рекао. Жена би требало да буде енергична и практична, спретна и да направи и да приштеди; требало би да буде

проницљива, да уме да се цењка, да уме да се постави према другим људима и прозре њихове намере. А у исто време, да је интелектуално простодушна, попут детета, да презире мапе и дугачке речи и било шта књишки, пуна шармантних и збрканих представа, предрасуда, традиционалних веровања.

„Жене имају другачији мозак”, рекао је Роуз током једног затишја, могло би се то назвати периодом пријатељства, кад је била мало млађа. Можда је заборавио да је и Роуз жена, или да ће то да постане. „Верују у оно у шта морају да верују. Не можеш им пратити мисли.” Говорио је то алудирајући на Фло и њено веровање да човек може ослепети ако носи гумену кабаницу. „Али успевају у животу да држе све на окупу, то је њихов таленат, није им то у глави, у томе су просто паметније од мушкараца.”

Дакле, Роуз је осећала стид делом због тога што се неком грешком родила као женско, тако да она никада неће одрасти у жену каква би требала да буде. Али то није било све. Прави проблем беше што је она комбиновала и носила у себи оно што је он сматрао својим најгорим особинама. Све оно што је потискивао, успешно гушио у себи, у њој је испливало, а она није показивала нимало воље да се против тога бори. Губила је време и сањарила, била је сујетна и једва чекала прилику да се размеће; читав живот јој је био у глави. Није наследила оно чиме се он поносио, на шта је рачунао – спретност с рукама, темељност и савесност у сваком послу; заправо је она била необично смотана и нехајна, спремна да хвата кривине. Већ сâм поглед на њу како ленчари, с рукама у судопери и мислима хиљадама километара далеко, позадине веће него у Фло, неукроћене куштраве косе, сâм тај приказ једног крупног и лењог бића, утонулог у своје мисли, испуњавао га је раздражљивошћу и меланхолијом, скоро гађењем.

Све је то Роуз знала. Све док није прошао кроз собу, држала се мирно, посматрала је себе његовим очима. И она сама је умела да мрзи простор који заузима. Али чим би изашао, она би се опоравила. Враћала би се својим мислима, или огледалу, пред којим је често била последњих дана, скупљајући косу на темену, гледајући искоса своју бисту, или повлачећи угао очију да види како би изгледала када би имала тек мало, провокативно косе очи.

Савршено добро је знала и то да је према њој гајио другачија осећања. Знао је да осећа понос, подједнако као и раздражљивост и зебњу; истина, коначна истина беше да ју је волео баш такву и никако другачију. Или је барем делом свога бића то осећао. А то је, наравно, морао да пориче. Морао је, због понизности, или из изопачености. Изопачене понизности. И требало је да изгледа као да се у свему довољно слаже са Фло.

Роуз о овоме није много размишљала, није ни желела. Осећала је нелагоду, попут њега, због начина на који једно друго погађају у жицу.

Када се Роуз вратила из школе, Фло јој рече: „Е па, добро је што си ту. Мораћеш да будеш у продавници.”

Отац је требало да оде у Лондон, у болницу за ветеране.

„Зашто?”

„Не питај ме. Доктор је рекао да мора.”

„Је л’ му позлило?”

„Ја то не знам. Ништа не знам. Она ленштина од доктора не мисли тако. Дошао је јутрос, погледао га и рекао да иде. Сва срећа, па имамо Била Поупа да га прати.”

Били Поуп беше њен рођак који је радио у месари. Некада је живео у стану поред кланице, у две просторије са бетонским подом, које су, наравно, мирисале на шкембиће, изнутрице и прасиће. Али мора да је осећао велику љубав према уређењу домаћинства; гајио је геранијуме у конзервама од дувана, које је слагао иза прозора, на дебелом бетонском зиду. Сада је живео у станчићу изнад месаре, уштедео је нешто новаца и купио је ауто, олдсмобил. Било је то одмах после рата, када су нови аутомобили изазивали посебну сензацију. Када би долазио у посету, стално је прилазио прозору и гледао кроз њега у ауто, говорећи нешто да привуче пажњу, попут: „Мало му сена треба, али не оставља ђубриво за собом.”

Фло беше поносна на њега и његов аутомобил.

„Видиш, Били Поуп има велико задње седиште, ако твоме оцу буде требало да мало прилегне.”

„Фло!”

Позвао ју је Роузин отац. Када би лежао у кревету, с почетка ју је ретко звао, и то тихо, извињавајући се. Али то је превладао и сада ју је често дозивао, само је измишљао разлоге, тврдила је Фло, да се попне на спрат.

„Шта он мисли, како овде доле може без мене?” рекла је. „Не пушта ме саму ни пет минута.” Чинило се да је поносна због тога, иако би га често оставила да чека; понекад би дошла до подножја степеништа и терала га да додатно образложи зашто му је потребна. Купцима у продавници би говорила да је не пушта ни пет минута, и да мора да му мења постељину двапут дневно. То је била истина. Чаршави би му се натопили од зноја. Касно увече, она или Роуз, или њих обадве, нашле би се поред веш-машине у шупи. Понекад би његово доње рубље, запазила је Роуз, имало флеке. Није хтела у то да гледа, али би га Роуз подигла увис, готово би јој

махала тик испред носа и викала: „Види опет!”, и театрално би цоктала у знак неодобравања.

Роуз би је тада мрзела; такође је мрзела и оца, његову болест, сиромаштво или штедљивост због којих им је био незамисливо да пошаљу нешто у перионицу, то што у њиховим животима није постојало ништа од чега би могли да се заштите. Фло беше ту да се о свему побрине.

Роуз је остала у продавници. Нико није ушао. Беше тмуран, ветровити дан, требало је да буде снега, али га још није било. Чула је Фло како се пење степеништем, како грди њеног оца и бодри га, пресвлачи, можда и пакује кофер, тражи ствари. Роуз је уџбенике положила на тезгу. Да би пригушила буку из домаћинства, читала је причу из читанке. Кетрин Менсфилд, под насловом Вртна забава. Људи из приче су били сиромашни. Живели су поред стазе, при дну врта. На њих су гледали са сажалењем. Све је било у реду. Али Роуз беше бесна због нечега што није било у причи. Није могла да разуме зашто је била љута, али је то имало везе са чињеницом да Кетрин Менсфилд није морала да гледа у прљаво доње рубље; можда су њени рођаци били окрутни и површни, али су говорили пријатним акцентом; њено саосећање је лебдело на облацима срећних околности, које је она, без сумње, осуђивала, али је Роуз то презирала. Када је у питању сиромаштво, Роуз је постајала све надменија, и таква ће остати дуго времена.

Чула је Билија Поупа како улази у кухињу и весело виче: „Еее, сигурно сте се питали ди сам то био.”

Ниједан рођак Кетрин Менсфилд није говорио ди.

Роуз је прочитала причу до краја. Узела је Макбета. Научила је напамет поједине монологе из те драме. Добро је памтила цитате из Шекспира, и друге сонете, поред оних које је морала да научи за школу. Није замишљала себе као глумицу, како игра Лејди Макбет на позорници, како се обраћа гледаоцима. Замишљала је себе да је она, права Лејди Макбет.

„Дођо пешице”, викао је Били Поуп с врха степништа. „Морô сам да је одведем.” Он је претпостављао да сви знају да говори о аутомобилу. „Не знам који јој је. Не смем јој дати да ленчари, онда ’оће да зарива. Пре но што одем у град, морô сам да проверим да све ради како треба. Је л’ ту Роуз?”

Роуз је Билију Поупу била симпатична још као девојчица. Сваки пут би јој поклонили десет центи, па би јој рекао: „Уштекај негде, па ћеш једнога дана себи купити корсет.” То је говорио још док је била равна и мршава. Шала у његовом стилу.

Ушао је у продавницу.

„Е, Роуз, јес’ била добра девојчица?”

Једва му је нешто процедила.

„Читаш те твоје књиге за школу? ’Оћеш да будеш учитељица?”

„Можда.” Није имала намеру да постане учитељица. Али увек би се изненадила како би је људи остављали на миру када би признала ту амбицију.

„Тужан је ово дан за вас”, рече Били Поуп тишим гласом.

Роуз подиже главу и хладно га погледа.

„’Тедо’ рећи, водим ти тату у болницу. Тамо ће да га оправе, ваљда. Имају све што треба. Имају добре лекаре.”

„Сумњам”, рече Роуз. Мрзела је то, мрзела је то како људи најпре нешто превале преко језика, а онда се повуку, ту њихову подмуклост.

„Оправиће га и вратити до пролећа.”

„Неће, ако има карцином плућа”, одлучно рече Роуз. Никада то није рекла пре, а уверена беше да то није чула ни од Фло.

Били Поуп је погледа тужно и постиђено, као да је рекла нешто веома ружно.

„Немој, не треба тако да говориш. Ти тако не говориш. Он сада силази, могао би да те чује.”

Није се могло порећи да је Роуз у читавој тој ситуацији осећала задовољство, понекад. Велико задовољство, осим када не би била лично уплетена, када не би морала да пере постељину или послушкује нападе кашља. Замишљала је себе као јунакињу драме, како јасно гледа на ствари, непомућена било каквим изненађењима, како одбија сваки понуђени привид, млада у годинама, али остарела од горких искустава живота. У таквом духу изговорила је карцином плућа.

Били Поуп је телефонирао у сервис. Испоставило се да аутомобил неће бити поправљен до увече. Уместо да оде, Били Поуп је тада одлучио да код њих преноћи, да спава на лежају у кухињи. Он и Роузин отац отићи ће сутрадан ујутру за болницу.

„Нема потребе за великом журбом, нећу ја јурити њега”, рече Фло, мислећи на доктора. Ушла је у продавницу по конзерву лосо-са, хтела је да га похује. Иако нигде није планирала да иде, обукла је хулахопке, чисту блузу и сукњу.

Она и Били Поуп су гласно разговарали у кухињи док је Роуз спремавала вечеру. Роуз је седела на хоклици и рецитовала у себи, гледајући кроз улични прозор на Западни Ханрети, на излокане улице у вихору прашине.

Падните ми на женске груди,
И узмите ми млеко горчине, ви оруђе убица!

Како би само поскочили, да је то у кухињи узвикнула!

У шест сати поподне, закључала је продавницу. Када је ушла у кухињу, изненадила се када је унутра угледала оца. Није га чула. Није ни причао, ни кашљао. Одевоног у најбољем оделу, које беше необичне боје – тамномаслинасто зелене. Можда га није много коштало.

„Гле како се дотерао”, рече Фло. „Мисли да је елегантан. Тoliko је задовољан собом да неће да се врати у кревет.”

Отац се осмехивао усиљено, послушно.

„Како се сада осећаш?”, питала је Фло.

„Осећам се добро.”

„Ниси имао напад кашља.” Лице му беше тек избријано, глатко и нежно, као у животиње које су на часовима ликовног резбарили од жутог сапуна за прање веша.

„Можда би требало да устанем из кревета.”

„То је прави дух”, бодро рече Били Поуп. „Нема више ленчање. На ноге лагане. Назад на посô.”

На столу беше флаша вискија. Донео ју је Били Поуп. Двојица мушкараца су пили виски из чашица у којима су некада држали крем сир. У сваку су досули по прст воде.

Однекуда је ушао Брајан, Роузин полубрат; играо се напољу, био је бучан и прљав, из њега је исијавала студен дана.

Чим је ушао, Роуз рече: „Могу ли и ја мало?”, показујући главом према вискију.

„Девојке то не пију”, одговори Били Поуп.

„Ако дамо теби, ускоро ће и Брајан цвилети да и њему сипамо”, рече Фло.

„Могу ли и ја мало?”, рече Брајан и поче да цвиле, а Фло се громко насмеја и сакри своју чашу иза хлебарника. „Видиш?”

„У давна времена је било људи који су се бавили исцељењем”, причао је Били Поуп за столом у кухињу. „Али данас се ништа више о томе не чује.”

„Штета што сада не можемо да нађемо неког таквог”, рече отац, стиснувши се да пригуши напад кашља.

„Био код нас један исцелитељ, причô ми о њему отац”, рече Били Поуп. „Причô је као врач, као да чита из Библије. Једном му је дошô неки глуваћ, и он га је погледа и гле, није више био глуп. И он га тада погледа и рече му: ’Чу ли ме ти?’”

„Чујеш ли ме ти?”, исправи га Роуз. Испила је из чаше коју је сакрила Фло док је ишла по хлеб и сада је била више трпељива према рођаку.

„Е тако. Чујеш ли ме ти? И тај човек му рече, да, чујем те. Исцелитељ му тада рече: Је л’ верујеш? Е сад, можда тај човек није могао да разуме шта га пита. Он му одговори: У шта? Исцелитељ се тада наљути и дланом о длан, човек је опет оглувео, и вратио се кући какав је и био.”

Фло је испричала да је тамо где је живела као дете, постојала нека жена која је имала шесто чуло. Недељом би на прилазу њеној кући било напаркираних кочија, а касније и аутомобила. Тог дана су људи долазили из далеких места да се посаветују с њом. Обично би тражили савет о предметима које су изгубили.

„Зар нису хтели да ступе у контакт са својим рођацима?“, питао је отац, као и обично зачукујући Фло док о нечему прича. „Мислио сам да им је омогућавала контакт са покојнима.”

„Већини њих су већ за живота били преко главе.”

Распитивали су се о прстењу и опорукама, о стоци; где је све то могло да нестане?

„Један кога сам познавала оде код ње да је пита где је изгубио новчаник. Радио је на железници. И она му рече, сећаш ли се пре недељу дана, када си радио поред шина, у близини беше неки воћњак и пријела ти се јабука? Скочио си преко ограде и управо ту ти је испао новчаник, управо ту, у високој трави. Али дође неки пас, покупи га и однесе, и испусти негде даље, поред ограде, е ту ћеш га наћи. А он је заборавио и на воћњак и да је прескакао ограду, био је толико задивљен да јој је поклонио један долар. Отишао је и нашао новчаник тачно на том месту о којем му је причала. Жива истина, познавала сам га. Али новац беше сав сажвакан, у фронцлама, и када је то видео, тако се разљутио да је рекао како би волео да јој није поклонио ни долар!”

„Добро, а ти ниси никад ишла код ње?“, упита Роузин отац. „Не би поверовала неком таквом, је л’ да?” Када је разговарао са Фло, често се служио фразама као људи са села, прихватио је сеоски обичај задиркивања, изражавања супротним речима од оног што је истина, или што се веровало да је истина.

„Не, никада нисам ишла код ње да је питам за било шта”, одговори Фло. „Али једном приликом сам била код ње. Морала сам да одем и донесем младог лука. Мајка ми се разболела, патила је од живаца, а та жена је пустила причу да има младог лука који је добар за живце. Није се уште радило о живцима, добила је карцином, тако да не знам је ли било икакве вајде.”

Фло је подигла глас и збрзала причу, посрамљена што јој се то уопште излетело.

„Морала сам да одем и донесем га. Она је ископала лук, опрала га и свезала. Рекла ми је, не иди одмах, хајде код мене у кухињу

да видиш шта сам ти спремила. И шта ћу, нисам имала куд, нисам могла да је не послушам. Мислила сам да је вештица. Сви смо то мислили. Сви, у школи. И тако ја седох у кухињу, а она оде у оставу и донесе велику чоколадну тарту, одсече парче и пружи ми га. Морала сам да седнем и једем. А она је седела и посматрала ме. Сећам се само њених руку. Крупне црвене руке, са нашиканим венама које су се провиделе, положила их је у крило и мигољила. Касније би ми често пало на памет да је и она требало да једе младог лука, ни њој нису живци били у реду.

Пробала сам торбу. Крајње необичног укуса. Чудног. Али нисам престајала да једем. Јела сам све док је нисам смазала, и тада јој рекох хвала, сада стварно морам да идем. Док сам ишла стазом, све време сам имала осећај да ме посматра, и када стигох до улице, потрчах. Али сам се и даље плашила да ме прати, макар и невидљива као дух, да може да ми чита мисли, да ће да ме шчепа и разбије ми главу о тло. Када стигох кући, из све снаге развалих врата и заурлах: 'Отров!' Тако сам мислила. Да ми је дала да једем отровну тарту.

А била је плесњава. Мајка ми је то објаснила. Влага у кући, данима јој нико није улазио да их понуди тортом, иако би некада код ње била гужва. Торту јој је вероватно предуго стајала.

Али ја нисам тако мислила. Не. Мислила сам да сам се отровала и да је са мном готово. Изашла сам из куће и села на једно место у амбару. Нико није знао да ту волим да долазим. Тамо сам држала свакојаке дрангулије. Крхотине разлупаног порцелана, неке плишане цветове. Добро их се сећам, скинула сам их са једног прокислог шешира. Тако сам тамо седела и чекала."

Били Поуп јој се насмеја. „Јесу ли те на крају извукли одатле?"

„Заборавила сам. Мислим да није тако било. Не би они мене могли лако да нађу, сакрила сам се иза гомиле цакова са храном. Не. Не знам. Мислим да сам се на крају уморила од чекања, па сам сама изашла."

„И поживела да нам испричаш причу", рече Роузин отац, прогутавши последњу реч пошто га је ухватио дужи кашаљ. Фло му рече да не би требало више да седи, а он одговори да може лежати и на кухињском каучу, што је и урадио. Фло и Роуз су средиле сто и опрале судове, а потом су – да би сви нешто заједно радили, Фло и Били Поуп, Брајан и Роуз – поседали за сто да се картају. Отац је задремао. Роуз помисли на Фло, како седи у амбару, окружена разбијеним порцеланом и спарушеним плишаним цветовима и другим предметима који су јој нешто значили, и чека, у стању страха који се сигурно постепено топио, усхићења и жудње да коначно види како ће смрт да јој пресече дан.

Отац је чекао. Шупа му је била закључана, књиге више никада неће отворити, а сутрашњи дан биће последњи када је обуо ципеле. Сви су се навикавали на то, више би бих зачудило да се његова смрт не деси него да умре. Нико није могао да пита шта он мисли о томе. Такво запиткивање би он оценио као дрскост, покушај прављења драме, удовољавање властитим хировима. Тако би то било, веровала је Роуз. Веровала је и да се у себи спремио за одлазак у болницу Вестминстер, болницу за ратне ветеране, да је већ замишљао полумрак мушких соба, жуте параване око болесничких кревета, лаворе са траговима рђе. И оно што следи. Увиђала је да јој никада више неће бити ближи него у садашњем тренутку. Изненадила се када је схватила да јој, истовремено, никада није био даљи.

Док је пила кафу и шетала сиво-зеленим ходницима нове средње школе, сазидане поводом стогодишњице места – није због тога дошла, затекла се ту, тако рећи, случајно, када се вратила кући да види како ће да збрине Фло – Роуз је сретала људи који су јој говорили: „Јеси ли знала да је умрла Руби Карудерс? Одсекли су јој једну дојку, па другу, а онда ју је болест целу захватила, па је умрла.”

И људе који су јој говорили: „Видела сам ти слику у часопису, како се оно зове, имам га код куће.”

Нова средња школа је имала аутомеханичарску радионицу за обуку будућих аутомеханичара и салон лепоте за обуку будућих козметичарки; библиотеку; амфитеатар; теретану; савремене славине у женском тоалету; такође и аутомат са улошцима, који је радио.

Дел Фербриц је постао погребник.

Рант Честертон је постао рачуновођа.

Хорс Николсон је зарадио много пара као грађевински предузимач, па је прешао у политику. Одржао је говор у којем је рекао да у учионицама треба више да се учи о Богу, а мање о француском језику.

Предео с енглеског

Предрај Шайоња